

Η Νέα Οδηγία για τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας στην Ψηφιακή Ενιαία Αγορά

Γιάννος Παραμυθιώτης, ΔρΝ, LL.M., Δικηγόρος
yannos@paramythiotis.gr

Στόχοι Οδηγίας

- Εκσυγχρονισμένο νομικό πλαίσιο λόγω τεχνολογικών εξελίξεων και νέων online επιχειρηματικών μοντέλων
- Άρση ανασφάλειας δικαίου ως προς την εκμετάλλευση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο ψηφιακό περιβάλλον
- Εξασφάλιση του υψηλού επιπέδου προστασίας των δικαιούχων
- Ενίσχυση διαπραγματευτικής ισχύος δικαιούχων έναντι μεγάλων ISPs [Google, Facebook κλπ]
- Βελτίωση νομικής θέσης μεμονωμένων δημιουργών – ερμηνευτών έναντι των εκδοτών - παραγωγών
- ❖ Η Οδηγία δεν υποκαθιστά αλλά εμπλουτίζει το υπάρχον ενωσιακό δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Επισκόπηση βασικών ρυθμίσεων

- Νέοι περιορισμοί της πνευματικής ιδιοκτησίας
 - Text & Data Mining
 - Ψηφιακή και διασυνοριακή διδασκαλία
 - Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς
 - Διάθεση έργων εκτός εμπορίου
- Διευκόλυνση αδειοδότησης περιεχομένου
 - Διευρυμένη συλλογική διαχείριση
 - Ύπαρξη αμερόληπτου οργάνου ή διαμεσολάβησης για σύναψη συμφωνιών Video On Demand
 - Χρήση έργων εκτός εμπορίου

Επισκόπηση βασικών ρυθμίσεων

- Ρύθμιση χρήσης περιεχομένου από online platforms [“Value Gap”]
 - Συγγενικό δικαίωμα εκδοτών τύπου για online χρήση δημοσιευμάτων
 - Νέο σύστημα ευθύνης για πλατφόρμες με User Generated Content [UGC]
- Ενίσχυση Δημιουργών-Ερμηνευτών [Νέο ΔικΣυμβΠνευμιδ]
 - Αξίωση για δέουσα και αναλογική αμοιβή [buy-out ή ποσοστό]
 - Μηχανισμός αναπροσαρμογής συμφωνηθείσας αμοιβής [μόνο buy – out]
 - Αξίωση πληροφόρησης [Υποχρέωση διαφάνειας]
 - Δικαίωμα ανάκλησης

Συγγενικό online δικαίωμα εκδοτών τύπου

- Νέα online επιχειρηματικά μοντέλα διάδοσης ειδήσεων
 - News Aggregators
 - Online υπηρεσίες αποδελτίωσης τύπου
 - Social Media Platforms [Facebook, Twitter, LinkedIn]
- Συνήθης τρόπος χρήσης δημοσιευμάτων: Snippet + Thumbnail Photo + Hyperlink
- Έσοδα από διαφημίσεις ή συνδρομές
- Δυσκολίες στη σύναψη συμφωνιών αδειοδότησης → Πρόβλημα στην απόσβεση των επενδύσεων των εκδοτών
- ΕυρΕπιτρ: Προστασία των επενδύσεων → Ποιοτικό και αξιόπιστο ειδησεογραφικό περιεχόμενο [πρόβλημα fake news]
- Αντίλογος: Αύξηση επισκεπτών → Αύξηση διαφημιστικών εσόδων εκδοτών

Γιατί χρειάζεται νέο συγγενικό δικαίωμα;

- Υφιστάμενο καθεστώς: Οι εκδότες αποκτούν παράγωγα από τους συντάκτες τα περιουσιακά δικαιώματα Πνευμίδ επί των δημοσιευμάτων [έργα του λόγου, φωτογραφίες, video, σκίτσα κλπ] – Αρχή του δημιουργού
- Για να προστατευθούν πρέπει να αποδείξουν ότι:
 - Έγινε χρήση πρωτότυπου περιεχομένου → Πρωτοτυπία σε snippet? [βλ.CJEU - Infopaq]
 - Έχουν αποκτήσει τα δικαιώματα παράγωγα → Συχνά δυσχερές
- Το συγγενικό δικαίωμα:
 - Είναι ανεξάρτητο από τη συνδρομή πρωτοτυπίας [προστασία της επένδυσης]
 - Γεννάται πρωτότυπα στο πρόσωπο του εκδότη [δεν απαιτείται μεταβίβαση]
- Προστασία με συγγενικό δικαίωμα → Αρκεί η απόδειξη ότι το δημοσίευμα είναι δικής τους έκδοσης
- Μπορεί να προστατεύσει και έναντι μη αδειοποιημένης αναδημοσίευσης πρωτότυπου περιεχομένου παράλληλα με τα ΔικΠνευμίδ

Ποιοι είναι δικαιούχοι;

- «Εκδότες Τύπου»: φορείς επιχείρησης δημοσιογραφικών εκδόσεων και πρακτορείου ειδήσεων
- Μόνο αν εγκατάσταση σε Κράτος Μέλος = Καταστατική + Πραγματική Έδρα
- Εκδότες εκτός ΕΕ δεν είναι δικαιούχοι → Ενίσχυση ευρωπαϊκών ΜΜΕ
- Αποτέλεσμα η ίδρυση θυγατρικών με μεταφορά δραστηριότητας εντός ΕΕ?
- Αντίστοιχη ρύθμιση: sui generis database right

Τι προστατεύεται;

- «Εκδόσεις τύπου»:
 - Δημοσίευμα περιοδικής έκδοσης ή έκδοσης που ενημερώνεται τακτικά υπό ενιαίο τίτλο
 - με σκοπό παροχής πληροφοριών στο ευρύ κοινό
 - υπό την πρωτοβουλία, ευθύνη και έλεγχο παρόχου υπηρεσιών σύμφωνα με ΕνωσΔικ
 - Όχι μόνο έργα του λόγου αλλά και άλλα στοιχεία [video, φωτογραφίες κλπ]
 - Όχι μόνο ψηφιακές αλλά και έντυπες εκδόσεις
- Εκτός προστασίας:
 - Επιστημονικές εκδόσεις
 - Blogs που παρέχουν μεν πληροφορίες όχι όμως με την πρωτοβουλία και συντακτική ευθύνη εκδότη/παρόχου υπηρεσιών

Πως προστατεύεται;

- Περιεχόμενο δικαιώματος:
 - Διάρκεια 2 έτη [από 01.01. επόμενου έτους]
 - Εξουσία αναπαραγωγής για σκοπούς online χρήσης [Άρθρο 2 InfoSoc Directive]
 - Εξουσία κατ' αίτηση διάθεσης στο κοινό – [Άρθρο 3 παρ. 2 InfoSoc Directive]
 - Εξαιρούνται:
 - οι υπερσύνδεσμοι [ΟΜΩΣ μπορεί να προσβάλλουν ΔικΠνευμίδ. Βλ. νομολογία ΔικΕΕ: Svensson, Best Water, GS Media]
 - Χρήση μεμονωμένων λέξεων ή πολύ σύντομων αποσπασμάτων [αντανάκλαση πρωτοτυπίας]
 - Απλά γεγονότα [βλ. άρθρο 2 παρ. 5 ν.2121/1993]
- Ασκείται μόνο για online χρήση έναντι «παρόχων υπηρεσιών κοινωνίας της πληροφορίας» [για ορισμό βλ. Οδ. 2015/1535]
 - Δικαίωμα B2B
 - Εξαιρούνται ρητά οι ιδιωτικές και μη εμπορικές χρήσεις από μεμονωμένους χρήστες.
 - Social Media Posts?? → Συστηματική ερμηνεία [συνδ. Άρθρο 17] → Η διάθεση γίνεται από τον πάροχο → όχι ιδιωτική/μη εμπορική χρήση από μεμονωμένο χρήστη

Ποσοστιαία αμοιβή δημιουργών

- Ρητό δικαίωμα ποσοστιαίας αμοιβής των δημιουργών του περιεχομένου [δημοσιογράφοι, φωτογράφοι κλπ] επί των εσόδων από την παραχώρηση αδειών στους παρόχους υπηρεσιών κοινωνίας της πληροφορίας.
- Ζητήματα κατά την ενσωμάτωση:
 - Παραίτηση από την αξίωση;
 - Μισθωτός δημιουργός → έγκυρα συμφωνείται ότι η αμοιβή «ενσωματώνεται» στον μισθό, αν αυτός υπερβαίνει τον ελαχιστο νόμιμο;
 - Συλλογική διαχείριση στα πρότυπα των συγγενικών δικαιωμάτων επί ηχογραφημένης μουσικής [Είσπραξη από ΟΣΔ και απόδοση μεριδίων απευθείας σε ερμηνευτές-εκτελεστές και παραγωγούς Ηχογραφημάτων]??
- Συρροή με ΔικΠνευμίδ → Αν το περιεχόμενο είναι «έργο» οφείλεται επιπλέον αμοιβή για την εκκαθάριση των ΔικΠνευμίδ;
 - Δόγμα → ΝΑΙ
 - Σκοπός → ΌΧΙ
 - Λύση: Ρητή πρόβλεψη στη σύμβαση αν δικαιούχος και των 2 δικαιωμάτων είναι ο εκδότης
 - Χρήση χωρίς άδεια; Διπλή αποζημίωση;

Ευθύνη παρόχων υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου

- User Generated Content [UGC]: Περιεχόμενο που αναρτάται από χρήστες στους λογαριασμούς που διαθέτουν σε υπηρεσίες φιλοξενίας UGC [online πλατφόρμες]. Μπορεί:
 - να είναι αποκλειστικά δικής τους πρωτότυπης δημιουργίας
 - να περιέχει έργα και άλλα προστατευόμενα στοιχεία τρίτων δικαιούχων
 - να μην περιέχει προστατευόμενο περιεχόμενο
- Παραδείγματα υπηρεσιών φιλοξενίας UGC
 - Video platforms: Youtube, Dailymotion, Vimeo
 - Audio platforms: Soundcloud, Bandcamp
 - Social Media: Facebook, Twitter, Instagram
- Έσοδα: Διαφημίσεις, Συνδρομές, Promoted posts/events

Προηγούμενο καθεστώς ευθύνης

- Οι πλατφόρμες φιλοξενίας UGC ήταν «πάροχοι φιλοξενίας» με την έννοια του άρθρου 14 Οδηγίας 2000/31/ΕΚ [άρθρο 13 ΠΔ 131/2003]
- Δεν θεωρούνται «αυτουργοί» της παρουσίασης και κατ' αίτηση διάθεσης στο κοινό του UGC [βλ. όμως προδικαστικά ερωτήματα στο ΔικΕΕ Youtube (C-682/18) και Elsevier (C-683/18)]
- Δεν ευθύνονται για το UGC αν:
 - Δεν γνωρίζουν το παράνομο και
 - σπεύδουν να απομακρύνουν ή να μπλοκάρουν το περιεχόμενο μόλις λάβουν γνώση του παρανόμου [Notice & Takedown]
- Οι «πάροχοι φιλοξενίας» είναι ουδέτεροι ενδιαμέσοι. Δεν υποχρεούνται να λάβουν άδεια χρήσης του UGC και να πληρώσουν το αντίστοιχο τίμημα.
- Έσοδα παρόχων VS έσοδα δικαιούχων [=0] → Value Gap
- Αντιμετώπιση Value Gap → Νέο καθεστώς ευθύνης

Υποκείμενο ευθύνης

- «Πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου»:
 - κύριος ή ένας από τους κυρίους σκοπούς είναι να αποθηκεύει και να παρέχει πρόσβαση στο κοινό
 - σε σημαντική ποσότητα [??] προστατευόμενων από την πνευματική ιδιοκτησία ή άλλων αντικειμένων προστασίας
 - που αναφορτώνονται από τους χρήστες του
 - και τα οποία η υπηρεσία βελτιστοποιεί και προωθεί με σκοπό το κέρδος
- Νέος ορισμός του ενωσιακού ΔικΠνευμίδ
- Έχει στενότερο περιεχόμενο από τον «πάροχο φιλοξενίας», ο οποίος αρκεί να προβαίνει σε «αποθήκευση πληροφοριών παρεχόμενων από έναν αποδέκτη της υπηρεσίας»

Υποκείμενο ευθύνης

Δεν εντάσσονται στον ορισμό:

- Μη κερδοσκοπικές διαδικτυακές εγκυκλοπαίδειες [βλ. Wikipedia]
- Μη κερδοσκοπικά επιστημονικά ή εκπαιδευτικά αποθετήρια [π.χ. Stanford Digital Repository]
- B2B cloud services
- Cloud services για ιδιωτικούς σκοπούς [Cyberlockers]
- Online Marketplaces λιανικής [βλ. e-bay, graigslist]
- Υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών με την έννοια της οδηγίας 2018/1972
- Πλατφόρμες ανάπτυξης και διαμοιρασμού open source software
- ❖ Η εξαίρεση από την έννοια «παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου» και της θεσπιζόμενης ευθύνης δεν μπορεί να ευνοεί παρόχους, ο κύριος σκοπός των οποίων είναι να εμπλέκονται ή να διευκολύνουν την πειρατεία προστατευόμενου περιεχομένου [βλ. υπηρεσίες τύπου “Megaupload”] – Rec. 62

Πρωτογενής ευθύνη παρόχου

- Παρ. 1: Οι πάροχοι τελούν πράξη παρουσίασης και κατ' αίτηση διάθεσης στο κοινό του UGC → Αυτουργοί → Πρωτογενής ευθύνη
- Θεμελιώδης διαφορά από το σύστημα ευθύνης του «παρόχου φιλοξενίας», ο οποίος παρέχει απλώς τα μέσα για τη χρήση του περιεχομένου και βαρύνεται με καθήκον απομάκρυνσης [notice and takedown]
- Εφόσον ο πάροχος θεωρείται τελών την πράξη διάθεσης έχει 2 επιλογές:
 1. Να λάβει άδεια χρήσης του UGC ή
 2. Να αποτρέψει τη διάθεση του UGC στο κοινό
- Διαφορετικά διαπράττει πράξη προσβολής της πνευματικής ιδιοκτησίας
- Παρ.3: Ρητή εξαίρεση της εφαρμογής του άρθρου 14 Οδηγ. 2004/18/ΕΚ [αυτόητο για αποφυγή νομικής σύγκρουσης]
 - Μόνο ως προς UGC. Ως προς άλλα ζητήματα [πχ. ανάρτηση σχολίου με δυσφημιστικό περιεχόμενο] ο «ασφαλής λιμένας» ισχύει.
 - Διπλή ιδιότητα «Πάροχου επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου» και «Παρόχου φιλοξενίας» ανάλογα με την περίπτωση.

Εύρος άδειας χρήσης του UGC

- Παρ. 2: Η άδεια χρήσης του UGC που λαμβάνει ο πάροχος «καλύπτει τις πράξεις παρουσίασης και κατ' αίτηση διάθεσης των χρηστών του» εφόσον αυτοί:
 - Δεν ενεργούν σε εμπορική βάση ή
 - Η δραστηριότητά τους δεν του αποφέρει σημαντικά έσοδα
- Προβληματισμός: Η πράξη παρουσίασης ή κατ' αίτηση διάθεσης είναι ΜΙΑ. Τελείται από τον πάροχο [παρ. 1]. Η πράξη του χρήστη [upload] μόνο ως συμμετοχή μπορεί να χαρακτηριστεί.
- Αν ο χρήστης λειτουργεί σε εμπορική βάση ή έχει σημαντικά [??] έσοδα πρέπει να ζητήσει ξεχωριστή άδεια από τον δικαιούχο και να καταβάλει την αντίστοιχη αμοιβή;
- Διπλή άδεια και αμοιβή για την ίδια πράξη;

Μηχανισμός περιορισμού της ευθύνης

- Ο πάροχος δεν ευθύνεται αν:
 - Έχει καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για τη λήψη άδειας χρήσης
 - Έχει καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να εξασφαλίσει την έλλειψη διαθεσιμότητας του προστατευόμενου περιεχομένου, για το οποίο έχει λάβει τις απαραίτητες πληροφορίες από τους δικαιούχους
 - ενήργησε άμεσα μετά τη λήψη ειδοποίησης από τους δικαιούχους προς το σκοπό της απομάκρυνσης του περιεχομένου ή της διακοπής πρόσβασης σε αυτό [notice and takedown]
 - έχει καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποτρέψει μελλοντικές αναφορτώσεις του περιεχομένου [μηχανισμός stay-down]
- Σωρευτικές προϋποθέσεις. Βάρος απόδειξης στον πάροχο.

«Κάθε δυνατή προσπάθεια για τη λήψη άδειας»

- Ο πάροχος πρέπει να συμβληθεί με τους δικαιούχους, αν του προσφέρουν εύλογους όρους αδειοδότησης [Παράδειγμα από ΔικΑνταγ: FRAND terms (Fair, Reasonable and Non-Discriminatory)]
- Αδράνεια αμφότερων των μερών καταλογίζεται στον πάροχο;
- Πιθανότατα οι πάροχοι θα απευθύνουν κάλεσμα για διαπραγματεύσεις σε όλους τους δικαιούχους
- Δικαιούχοι δικαιωμάτων μουσικής → ΝΑΙ
- Δικαιούχοι δικαιωμάτων οπτικοακουστικών έργων → ΌΧΙ [exclusivity business model]
- Δικαιούχοι λοιπών έργων; Άγνωστο. Πιθανόν ΝΑΙ [νέα ροή εσόδων]

«Κάθε δυνατή προσπάθεια για έλλειψη διαθεσιμότητας UGC»

- Upload filters – Automatic blocking
- Όχι για κάθε αντικείμενο προστασίας αλλά μόνο για όσα οι δικαιούχοι έχουν προμηθεύσει τους παρόχους με τις απαραίτητες πληροφορίες [digital fingerprint] – Διαφορά από γενική παρακολούθηση του περιεχομένου [άρθρο 17 παρ. 8 εδ.α' + άρθρο 15 Οδηγ. 2004/18/ΕΚ]
- Απόρριψη περιεχομένου στο public domain ή υποκείμενου σε περιορισμό της Πνευμίδ [υποστήριξη γνώμης, παρωδία, panorama freedom κλπ]? → Overblocking → Έντονη κριτική
- Προσπάθεια αντιμετώπισης Overblocking: μηχανισμός καταγγελιών και επανόρθωσης σε περίπτωση λάθος φιλτραρίσματος ή takedown με ανθρώπινη παρέμβαση → οιονεί δικαιοδοτική κρίση σε ιδιώτη – διαχειριστικό κόστος
- Υποχρέωση ΚΜ να έχει σύστημα ARD σε λειτουργία [διαμεσολάβηση], χωρίς να παραβλάπτεται η πρόσβαση στην τακτική δικαιοσύνη [επομένως όχι υποχρεωτική διαμεσολάβηση;]

Notice & Take-Down/Stay-Down

- Υποχρέωση απομάκρυνσης ή διακοπής πρόσβασης στο UGC μετά από λήψη ειδοποίησης από τους δικαιούχους [notice & takedown]
 - Η ειδοποίηση πρέπει να είναι επαρκώς τεκμηριωμένη
 - Δεν αρκεί ο απλός ισχυρισμός αλλά θα πρέπει να συνοδεύεται από στοιχεία. Σε κάθε περίπτωση επαρκεί η επίδοση δικαστικής απόφασης [ΠΠρΑθ 3016/2018]
 - Η ίδια υποχρέωση υπάρχει και υπό το καθεστώς ευθύνης του «παρόχου φιλοξενίας»
- Υποχρέωση κάθε δυνατής προσπάθειας για αποτροπή μελλοντικών upload [μηχανισμός stay-down]
 - Πρακτικά upload filtering
 - Αφορά μελλοντικό upload από κάθε χρήστη, όχι μόνο τον αρχικό

Η κρίση περί συμμόρφωσης

- Η συμμόρφωση με τις προϋποθέσεις απαλλαγής από την ευθύνη κρίνεται με βάση την αρχή της αναλογικότητας και λαμβάνεται ιδίως υπόψη:
 - Ο τύπος, το κοινό και το μέγεθος της υπηρεσίας
 - Το είδος των περιεχομένου που αναφορτώνεται από τους χρήστες
 - Η διαθεσιμότητα κατάλληλων και αποτελεσματικών μέσων και το κόστος αυτών [πόσο κοστίζει η ανάπτυξη ή το licensing upload filters?]
- Σχετικοποίηση υποχρεώσεων επιμέλειας → Κινητό σύστημα
- Περιθώρια για ad hoc στάθμιση και αξιολόγηση → Καλύτερη αξιολόγηση της κάθε περίπτωσης αλλά αυξημένη ανασφάλεια δικαίου

Ειδική μεταχείριση για start-ups

- Λιγότερες προϋποθέσεις απαλλαγής από την ευθύνη για start-ups → Ευκολότερη είσοδος στην αγορά → Διευκόλυνση νέας επιχειρηματικότητας
- Λειτουργία ως 3 έτη και ετήσιος κύκλος εργασιών ως 10M€ μόνο:
 - κάθε δυνατή προσπάθεια για τη λήψη άδειας χρήσης από τους δικαιούχους
 - Notice & Take-Down
- Αν επιπλέον οι μοναδικοί χρήστες/έτος > 5M → εκτός από Take-down επιπλέον και Stay-Down [πρακτικά εγκατάσταση upload filters?]
- Αποτέλεσμα:
 - Καθυστέρηση εισόδου στην αγορά [όχι Beta Versions?]
 - Στόχος τα έσοδα να μείνουν κάτω των 10M
 - Πιθανότητα εξόδου από την αγορά μετά την 3ετία

Περιορισμοί για Text & Data Mining

- Text & Data Mining: Αυτοματοποιημένη διαδικασία ανάλυσης μεγάλου όγκου δεδομένων και κειμένων → για εντοπισμό μοτίβων, τάσεων και άλλων στοιχείων που δεν είναι πρακτικά δυνατός από ανθρώπους. Συνδέεται με Machine Learning και AI.
- Απαιτείται δημιουργία αντιγράφων προστατευόμενου περιεχομένου → Επέμβαση σε δικαίωμα αναπαραγωγής έργων και sui generis δικαίωμα εξαγωγής βάσης δεδομένων → Αβεβαιότητα ως προς επάρκεια υπαρχόντων περιορισμών
- Άρθρο 3: Περιορισμός μόνο υπέρ μη κερδοσκοπικών ερευνητικών οργανισμών και ιδρυμάτων πολιτιστικής κληρονομιάς για σκοπούς έρευνας. Αναγκαστικό δίκαιο. Όχι εύλογη αμοιβή ή αποζημίωση δικαιούχων.
- Άρθρο 4: Γενικός περιορισμός. **Προϋπόθεση** ότι δεν έχει τηρηθεί επιφύλαξη δικαιωμάτων από τους δικαιούχους [πχ μέσω metadata, terms & conditions, συμβάσεις, μονομερείς δηλώσεις]
- Πάντα ως προς περιεχόμενο με νόμιμη πρόσβαση [συνδρομή, open access, περιεχόμενο ελεύθερο στο internet]

Ευχαριστώ πολύ

yannos@paramythiotis.gr